

La croada antionanista

els autors situen el seu estudi a partir de l'aparició de *L'onanisme* (1760) de Samuel-Auguste Tissot, i es fan ressò dels pensadors Rosseau i Kant, juntament amb el doctor Johan Peter Frank (1745-1821), considerat el pare de la higiene pública. Des d'aquest marc europeu, a l'Estat espanyol l'argumentari sobre el fenomen arriba més tardament, en bona part pels "recels de l'Església a debatre obertament sobre qüestions sexuals"; en qualsevol cas, serà gràcies al metge barceloní Pedro Felipe Monlau, l'higienista més destacat a l'Estat a mitjan segle XIX.

Partint de la consideració negativa envers l'onanisme o masturbació, des del pensament mèdic liberal (hereu directe de l'optimisme il·lustrat), es va anar forjant la concepció d'una necessària actuació buscant l'ordre moral i físic, així com l'estabilitat social i econòmica, la qual cosa explica accions de control sanitari. En aquest marc, Vicente i Torrebadella (col·legiat 5715) destaquen especialment la influència de l'higienisme francès a Espanya mitjançant la traducció d'obres de la primera meitat del segle XIX amb autors com Louis-Jacques Bégin, Carlos Londe, Leopoldo Deslandes, Jacques-Louis Dousin-Dubrenil, Marc Antoine Jullien, François Foy, Cassimir Broussais o Miguel Lévy, que posen en joc la gimnàstica com a element de dissuasió.

Així, tot repassant les seves obres, heus ací (traduïdes) algunes citacions rellevants a què recorren els autors de l'article:

"Els mitjans més adequats per prevenir o per corregir l'abús funest de la masturbació, consisteixen a omplir les accions vitals cap a l'exterior mitjançant exercicis ben dirigits per una gimnàstica racional" (Bégin, *Principios generales de fisiología patológica*).

"Les amenaces, els càstigs i l'adopció d'altres mesures no han pogut fins ara impedir l'onanisme. La gimnàstica, diguem-ho francament, forneix els únics mitjans eficaços contra aquest hàbit funest". (Jullien, *Ensayo general de educación física, moral e intelectual*).

"La gimnàstica és, sense contradicció, el mitjà més eficaç dels que es poden oposar als excessos de la

Títol: *La gimnàstica como dispositivo antionanista en la conformación de la educación física escolar en el siglo XIX en España: recepción del discurso*

Autors: Miguel Vicente-Pedraz i Xavier Torrebadella-Flix

Publicació: *Movimento*. Revista da Escola de Educação Física da UFRGS

masturbació, en convocar les forces cap al sistema muscular, i impedir les concentracions i destruir l'excés d'irritabilitat del sistema nerviós; imposa silenci als òrgans genitals i desvia el pensament dels gaudis que en proporciona l'excitació" (Broussais, *De la gimnàstica considerada como medio terapéutico e higiénico*) "Des de la invenció de les armes de foc, s'han desconegut massa els efectes poderosos de l'exercici regular, habitual i enèrgic; les ocupacions variades, la fatiga del cos, el conreu de la intel·ligència, els principis morals i religiosos i una vigilància continuada, aquests són els mitjans que cal oposar a l'onanisme als establiments públics" (Lévy, *Tratado completo de higiene pública*).

I a tall de conclusió, Miguel Vicente-Pedraz i Xavier Torrebadella-Flix ens diuen: "Malgrat que l'antionanisme presenta múltiples vessants, ha quedat palès que els nous corrents sanitaris empenen la malaltia per explicar els problemes higiènics i socials de l'època i justificar d'emprendre mesures de control social; particularment, mesures de control mèdic i moral sobre les famílies i la població. [...] La croada antionanista va tenir en la gimnàstica naixent un aliat important en tant que la fatiga física es considerà ben aviat com un antídoto contra els impulsos autoeròtics; però alhora, la gimnàstica va trobar en aquesta croada el discurs perfecte per legitimar-se com a pràctica biopolítica regular, entre disciplinària i correctiva, entre dissuasòria i normalitzadora, en el si de l'escola.

Tant la pràctica com els discursos que van legitimar la gimnàstica es van irradiar del centre d'Europa vers el sud del continent i el continent americà, on els defensors locals de l'ascetisme purità van elaborar els seus propis discursos, d'acord amb les particularitats de cada context, tot impulsant el procés d'institucionalització de l'educació física escolar de final del segle XIX". ▶

+info: <https://goo.gl/qeobUR>

La croada antionanista va tenir en la gimnàstica naixent un aliat important